

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:30 uur d.d. 9 juni – 12:30 uur d.d. 10 juni

(Financiën) | Met input van VWS, RIVM, J&V, BZ, FIN, BZK, IenW, OCW, SZW, EZK, LNV en Defensie

10.2e

NB: de ringen staan onderaan

Samenvatting

- Er is veel kritiek op de coronawet. Uit alle hoeken klinkt kritiek: het zou een inbreuk vormen op de Grondwet, het parlement buiten spel zetten en te snel door de Kamer heen moeten. Kamerleden geven aan de tijd te willen nemen voor de behandeling en zich niet te laten opjagen.
- Het coronavirus is tot nu toe bij bijna 17.000 zorgverleners vastgesteld. Volgens betrokkenen hadden besmettingen en doden kunnen worden voorkomen als er meer was getest op het coronavirus.
- Nieuwsuur stelt op basis van eigen onderzoek dat laboratoria in de beginfase van de corona-uitbraak veel meer tests hadden kunnen doen. Dit terwijl het kabinet in deze periode overal herhaalde dat er juist onvoldoende testcapaciteit was. Vooral vanuit de hoek van verpleeghuizen klinkt boosheid over de ongebruikte testcapaciteit.
- Het uitgebreide testen en bron- en contactonderzoek van de GGD's liep een maand vertraging op, omdat zij niet wisten wat van hen werd verwacht. Door bezuinigingen, te weinig personeel en gebrek aan tijdige instructies vanuit het kabinet waren de GGD's niet toegerust op het uitgebreide testprogramma waarmee sinds 1 juni is begonnen.
- RTL Nieuws stelt op basis van een analyse van RIVM-cijfers dat het coronavirus zich niet gelijkmatig over Nederland heeft verspreid. Zo is in tientallen gemeenten al weken geen besmetting vastgesteld. Vooral in de grote steden maakt het virus nog slachtoffers, evenals rondom de Veluwe.
- Bij vier nertsenfokkerijen in Noord-Brabant en Limburg is het coronavirus vastgesteld. Minister Schouten laat de Kamer weten dat ook deze bedrijven zullen worden geruimd. In totaal is nu op 13 nertsenfokkerijen corona vastgesteld. De bron van de infecties is volgens Schouten nog niet bekend. De NVWA doet onderzoek op de bedrijven en test medewerkers.
- De coronacrisis heeft een ongekeerde impact op de Nederlandse arbeidsmarkt. In de eerste week van juni daalde het aantal beschikbare vacatures met 38 procent ten opzichte van die week in 2019.
- 53% van de Nederlanders die nu vanuit huis werkt wil liever niet terug naar het bedrijf voordat zij zijn ingeënt tegen het coronavirus
- Honderdduizenden werknemers moeten er rekening mee houden dat zij geen loonsverhoging krijgen.

Karakterisering berichtgeving

- Het coronanieuws is vanochtend grotendeels van de voorpagina's verdrongen door berichtgeving over de begrafenis van George Floyd in de VS.
- Veel aandacht gaat uit naar coronatests in Nederland: was er aan het begin van de corona-uitbraak in Nederland toch meer testcapaciteit dan het kabinet liet blijken? En had dat levens kunnen redden? Ook wordt gekeken naar de voorbereiding van de GGD's op het massale testen op corona: dat zou zijn vertraagd doordat zij niet wisten wat er van hen werd verwacht.
- De kritiek op de 'coronawet' krijgt vooral aandacht in de journaals en in langere artikelen in de kranten. Vooral (veel) tegenstanders komen daarbij aan het woord.
- Opnieuw aandacht voor de nertsenhouders, nadat bekend werd dat bij nog eens vier nertsenfokkerijen in Noord-Brabant en Limburg het coronavirus vastgesteld.
- Daarnaast brede aandacht voor roepen om steun en/of versoepeling van maatregelen vanuit verschillende sectoren, zoals kermissen, ballonvaart en historische zeilschepen.
- De Telegraaf meldt dat onderwijsorganisaties er weinig in zien om studenten ook na de coronacrisis uit de spits te weren. Volgens de krant ziet het kabinet het als mogelijke oplossing voor problemen in het openbaar vervoer, maar volgens het onderwijsveld raken studenten in de knel door de beperking.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

Slachtoffers

- Het coronavirus is tot nu toe vastgesteld bij 16.973 mensen die in de zorg werken. Het is niet bekend waar ze het virus hebben opgelopen. 529 zorgmedewerkers zijn opgenomen in een ziekenhuis en elf mensen die in de zorg werken zijn sinds het begin van de uitbraak overleden.
- Het aantal coronapatiënten op de ic is met 1 afgenomen naar 91, aldus het Landelijk Netwerk Acute Zorg (LNAZ).

Schade

- De coronacrisis heeft een ongekende impact op de Nederlandse arbeidsmarkt. In de eerste week van juni daalde het aantal beschikbare vacatures met 38 procent ten opzichte van die week in 2019. Onder meer in de zorg en de bouw kennen een relatief kleine daling in het aantal vacatures. De bouw zocht 18,3 procent minder werknemers. Ook de vraag naar uitzendkrachten is hard gedaald. Uitzendkrachten draaiden tussen 20 april en 17 mei 24 procent minder uren dan een jaar eerder. De omzet van uitzendbedrijven daalde met 19 procent, aldus brancheorganisatie ABU.

Scenario's

- De door corona aangekondigde btw-verlaging in Duitsland zal ertoe leiden dat Nederlanders vaker over de grens gaan winkelen. De politiek vreest al voor de gevolgen voor ondernemers in de grensregio, meldt AD.

Informatiebehoefte

- Volgens het RIVM schommelt het reproductiegetal in Nederland (tot 21 mei) nog altijd rond de 1.
- Nu het aantal coronapatiënten afneemt, wordt duidelijk dat het virus zich niet gelijkmatig over Nederland heeft verspreid. Zo is in tientallen gemeenten al weken geen besmetting vastgesteld. Dat blijkt uit RIVM-cijfers die door RTL Nieuws zijn geanalyseerd. Het gaat daarbij wel alleen om mensen van wie met een test is vastgesteld dat ze met corona zijn besmet. Ook op basis van ziekenhuisopnames is hetzelfde beeld zichtbaar. Vooral in de grote steden maakt het virus nog slachtoffers, evenals rondom de Veluwe.
- Over het wel of niet verdwijnen van de ontslagboete bij het vervolg van de NOW-regeling zou verwarring bestaan onder werkgevers en werknemers. Een arbeidsrechtadvocaat zegt dat we in Nederland een stevig ontslagrecht hebben dat niet wezenlijk verandert door de voorwaarden in de NOW-regeling. Ook zonder ontslagboete is het voor werkgevers financieel onaantrekkelijk om een werknemer te ontslaan.
- “Bij sommige opleidingen zijn volle lesdagen nodig om een beroep goed onder de knie te krijgen. Hoe moeten die studenten op school komen als ze niet in de spits mogen reizen?”, vraagt voorzitter Alex Tess Rutten van de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) zich af.
- Het aantal bedrijven dat zegt ‘veel last’ te hebben van de crisis en met acute geldnood zit neemt af. Tegelijkertijd geeft 34% aan dat de problemen toenemen en heeft de helft nog behoefte aan financiering. Dat blijkt uit de derde ledenenquête van VNO-NCW en MKB-Nederland.
- Ballonvaarders uiten hun ongenoegen dat er voor hen geen uitzicht is op versoepeling van de coronaregels, terwijl er wel 1,5 meter afstand gehouden kan worden en de kans op besmetting in de buitenlucht klein is. Ook financieel valt de sector tussen wal en schip omdat hun SBI-code geen aanspraak maakt op steun.
- Indoor speelparadijzen klagen dat er voor hen geen duidelijke regels zijn. Per veiligheidsregio's en gemeente worden de richtlijnen voor deze sector anders geïnterpreteerd.
- AD bericht over een explosieve stijging van kinderen en jongeren die hulp zochten bij seksueel misbruik. Hulplijn helpwanted.nl ontving in april en mei ruim het dubbele aantal hulpverzoeken van kinderen en jongeren ten opzichte van de eerste twee maanden van dit jaar.
- Het kabinet moet het RIVM zo snel mogelijk onderzoek laten doen naar de risico's op coronabesmetting in vliegtuigen. De Tweede Kamer nam dinsdagmiddag een motie van D66 daarover aan. Op basis van het onderzoek moeten er regels worden opgesteld voor het houden van voldoende afstand aan boord. Het onderzoek moet voor aanstaande maandag 15 juni klaar zijn. Ook moet het kabinet volgens de Kamer het OMT zo snel mogelijk om een advies over de verspreiding van het coronavirus in vliegtuigen vragen.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Rectificatie

In de analyse van dinsdag 9 juni stond dat het Centraal Bureau Levensmiddelen (CBL), meldt dat de richtlijn 1 klant per 10 vierkante meter niet meer zou gelden. Dit was gebaseerd op onjuiste informatie in een online artikel dat inmiddels is gerectificeerd. De richtlijn geldt volgens het CBL nog altijd en blijft gelden ondanks de aanpassingen in de hygiënemaatregelen bij sommige supermarkten.

Zorg

- De vereniging van specialisten ouderengeneeskunde (Verenso) vindt dat bij een eventuele nieuwe coronagolf 'alles op alles' moet worden gezet om een nieuwe sluiting van verpleeghuizen te voorkomen. Zo moeten verpleeghuizen bijvoorbeeld eerder kunnen beschikken over beschermende middelen en tests.
- Webshops leggen de verkoop van mondkapjes tegen woekerprijzen aan banden. Amazon en Bol.com grijpen in wanneer externe verkopers mondkapjes tegen een veelvoud van de normale prijs aanbieden.

Economie en bedrijfsleven

- Tot nu toe hebben Nederlanders voldoende spaargeld blijkt uit cijfers van het CBS. In vergelijking met vorig jaar is er de afgelopen maanden niet veel meer spaargeld opgenomen, en valt het maken van schulden ook mee. 'Het kan de stilte voor de storm zijn', zegt hoofdeconoom Peter Hein van Mulligen van het CBS.
- De coronacrisis heeft grote gevolgen voor de portemonnee van jonge mensen. Bijna vier op de tien consumenten in de leeftijd van 22 tot 37 jaar moesten in april geld lenen om hun rekeningen te betalen. Dat stelt incassobureau Intrum Group op basis van een steekproef in 24 Europese landen waaronder Nederland. Vooral jonge ouders staan financieel onder druk, omdat zij weinig spaargeld hebben en vaak in een flexibele baan zitten. Bovendien hebben ze vaak een hoge huur of zitten nog met een studieschuld of andere hoge lasten.

Horeca en winkels

- Het CBL ziet dat klanten zich steeds minder aan de coronaregels houden. Het CBL noemt het in de Volkskrant vrij 'respectloos' hoe klanten met winkelpersoneel omgaan.
- Steeds meer horecaondernemingen sluiten de deuren weer, omdat opengaan voor dertig bezoekers weinig zin heeft. En 1,5 meter afstand houden blijkt in het café ook niet echt te werken. Ondernemers worden moedeloos van het mensen aanspreken op het afstand houden.

Gemeenten

- Utrechtse gemeenten schrijven in een brandbrief aan de ministers van BZK en Financiën, dat de coronacrisis financiële problemen creëert, maar ook zonder die crisis is de situatie 'zeer nijpend'. 'Geldproblemen bedreigen dienstverlening aan burgers'.

Werkvloer

- Maar liefst 53% van de Nederlanders die nu vanuit huis werkt wil liever niet terug naar het bedrijf voordat zij zijn ingeënt tegen het coronavirus, blijkt uit een peiling die voor Acties.nl onder ruim duizend werknemers is uitgevoerd. Een gebrek aan vertrouwen in collega's is de meest genoemde verklaring hiervoor.
- Bedrijfsartsen zijn bang dat corona op de werkvloer zal toenemen nu mensen zich rechtstreeks bij de GGD kunnen melden voor een test. De bedrijfsarts kon eerst nog adviseren na een positieve test, maar nu bepaalt de werknemer zelf of hij wel of niet naar het werk gaat.

- Honderdduizenden werknemers moeten er rekening mee houden dat zij geen loonsverhoging krijgen. Werkgevers kunnen de gemaakte afspraken niet meer opbrengen en willen uitstel. In ruil daarvoor bieden ze werknemers bijvoorbeeld extra verlofdagen.

Regelingen

- De eerste meldingen van fraude met NOW-regeling zijn binnen. Vanaf het begin van de steunmaatregelen voor het bedrijfsleven zijn er al zorgen over mogelijk misbruik van die regelingen. De controle achteraf is complex, maar wel mogelijk zeggen het UWV en accountants.
- De Tijdelijke Overbruggingsregeling voor Flexibele Arbeidskrachten (TOFA) moet het vangnet vormen voor flexkrachten in de coronacrisis. Maar volgens Cara Pronk en Morad el Houari van advocatenkantoor Van Doorne is het maar zeer de vraag of flexkrachten met de TOFA ook echt geholpen zijn. De TOFA geldt immers alleen voor de maanden maart, april en mei 2020. Voor de maand juni en de aankomende maanden is er vooralsnog geen regeling voor de flexwerkers, terwijl deze maanden voor bijvoorbeeld studenten en seizoenwerkers doorgaans juist de maanden zijn waarin veel wordt gewerkt.
- Vijftig kermisvrouwen voerden gisteren actie bij de Tweede Kamer om meer duidelijkheid te krijgen over de toekomst van de branche. De Tweede Kamer roept het kabinet op de regels voor de kermissector gelijk te trekken met andere branches en te onderzoeken of kermissen vanaf 1 september weer open kunnen.

Betekenisgeving

Reacties op aanpak Nederlandse overheid

- Ouderenbond ANBO wil af van de leeftijdsgrens van 70 jaar waarover in verband met het coronavirus steeds wordt gesproken. Volgens de bond is 80% van de ruim 2 miljoen 70-plussers in Nederland vitaal en gezond, maar worden zij toch nog steeds door het kabinet en het RIVM als risicogroep gezien. ANBO vindt dat dit 'stigmatiseren' moet stoppen en dat naar de medische gezondheid van individuen moet worden gekeken.
- Brancheorganisatie HISWA-RECRON is blij dat toiletten en douches op campings op 15 juni weer open mogen, maar begrijpt niet waarom dat niet direct kan. "Het aankomende weekend wordt het mooi weer en dat loopt de sector anders mis". HISWA-RECRON gaat daarover in overleg met de veiligheidsregio's.

Duiding besmettingen in Nederland

- Afstand houden zit niet in onze genen, stelt psycholoog Jan Derksen. Daarom werkt die maatregel niet en moet de overheid zoeken naar andere manieren om mensen te beschermen. "Als je gedragsverandering wilt, moet je meer angstbeelden gebruiken. Je moet meer ellendige beelden op de intensive cares laten zien. Beelden die verschrikkelijk veel indruk maken. Dan heb je kans op verandering."

Nederlanders in het buitenland

- Viroloog Anne Wensing (UMC) pleit voor een Europees dashboard op detailniveau waarbij je kan zien in welke gebieden het coronavirus actief is. Dit om een afgewogen keuze te maken voor de zomervakantie.

Onderwijs

- Onderwijsorganisaties zien weinig in het plan om studenten ook na de coronacrisis uit de spits te mijden. Frank van Hout, waarnemend voorzitter van de MBO Raad: "Met een normale studentenpopulatie is dit geen realistische optie. Bovendien raakt dit niet alleen studenten, die vaak 's avonds een bijbaantje hebben, maar ook de docenten en instructeurs". Maurice Limmen van de Vereniging Hogescholen sluit zich daarbij aan: "Natuurlijk moeten we tijdelijke maatregelen nemen om verspreiding van het virus te voorkomen, maar de debatten over het virus en de ov-problematiek moeten we niet door elkaar halen."

Economie en bedrijfsleven

- Economische malaise raakt mensen met een kleine portemonnee vaak harder, omdat ze minder financiële reserves hebben. De coronacrisis is vergroot daarmee de al bestaande maatschappelijke ongelijkheid.
- Econoom en journalist Mathijs Bouman voorspelt in het FD dat we toch een V-vormige crisis en herstel krijgen. Hij denkt dat economische modellen de veerkracht van ondernemers en consumenten miskennen en de impact van de noodhulp van de overheid onderschatten.

GGD-tests

- Het uitgebreide testen en bron- en contactonderzoek van de GGD's liep een maand vertraging op, omdat zij niet wisten wat van hen werd verwacht. Dat blijkt uit onderzoek van de Groene Amsterdammer en het platform voor onderzoeksjournalistiek Investico. Door jarenlange bezuinigingen en te weinig personeel waren de GGD's niet toegerust op het uitgebreide testprogramma waarmee sinds 1 juni is begonnen. GGD's bleven lang wachten op instructies toen het kabinet nog inzette op een app om het werk van de GGD's te verlichten. Toen die strategie werd aangepast, waren de GGD's onvoorbereid en raakte hun telefoonlijn overbelast, liepen computersystemen voor het maken van afspraken vast en moesten patiënten te lang wachten op uitslagen.

Tijdelijke Wet Maatregelen covid-19

- Kritiek op de Tijdelijke Wet Maatregelen covid-19 die op 1 juli van kracht moet worden neemt toe en komt volgens De Telegraaf 'uit alle hoeken'. Het richt zich vooral op de inperking van de grondrechten van burgers en er bestaan grote zorgen over looptijd van de wet. Ombudsman Van Zutphen vindt dat er in de spoedwet te beperkt wordt ingegaan op de inbreuk die de maatregelen op de grondrechten van burgers maakt. De VNG en het Nederlands Genootschap van Burgemeesters vinden dat de afstemming tussen de bevoegdheden van de minister, veiligheidsregio's en burgemeesters onvoldoende uit de verf komt en er wordt te weinig rekening gehouden met regionale verschillen. Het College voor de Rechten van de Mens mist onder meer "beargumenteerde onderbouwing van de noodzaak".
- Van Raak (SP) stelt dat het niet zo kan zijn dat een wet die zo diep ingrijpt in de rechten van burgers in een 'weekje te behandelen'. Ook Kuiken (PvdA) is kritisch en zegt zich niet te laten opjagen. "Het gaat over een wet waar in staat of je je familie wel mag zien, over het gebruik van data, boetes en ministers die naar eigen goeddunken besluiten kunnen nemen. Dat is heel fundamenteel en dat moet zorgvuldig". Voermans, hoogleraar Universiteit Leiden, zegt dat met de wet de klok 150 jaar terug wordt gezet. Het is 'in strijd met de basisprincipes van de democratische rechtsstaat' dat ministers zelfstandig belangrijke wettelijke regels opstellen.
- Ombudsman Reinier van Zutphen vindt de gevolgen van de wet voor burgers 'verstrekking'. Voor burgers is het volgens hem onduidelijk wie er nu precies beslist over noodzakelijke maatregelen, en waar ze terecht kunnen als ze zich in hun vrijheden voelen aangetast.
- De Nederlandse Orde van Advocaten zegt dat de wet inbreuk kan maken op de grondrechten van burgers. Ook maakt de orde zich zorgen dat er bij de handhaving en het opleggen van boetes willekeur kan optreden omdat regels niet duidelijk genoeg zijn.
- De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden ziet zich buiten spel gezet, en dat is slecht voor het draagvlak, waarschuwt de vereniging. "De tijdelijke wet plaatst ruim 8500 raadsleden tegenover de wet, in plaats van dat zij ook de ambassadeurs zouden kunnen zijn van de diverse tijdelijke maatregelen".

Besmettingen en tests onder zorgpersoneel

- Bij bijna 17.000 zorgmedewerkers is het coronavirus vastgesteld. Beroepsorganisatie NU'91 zegt de cijfers te betreuren en mee te leven met families en nabestaanden. "We wisten eerder al dat negen zorgprofessionals waren overleden. Het is verdrietig om te zien dat dit aantal nog steeds stijgt", zegt voorzitter Stella Salden. "Dat is extra triest vanwege het feit dat deze mensen altijd klaar hebben gestaan om de strijd tegen het virus aan te gaan. We hebben dergelijke getallen rondom overlijdens en besmettingen van zorgprofessionals door een virus nog nooit in dergelijke mate meegemaakt."

- Volgens onderzoek van Nieuwsuur hadden zorgverleners in de eerste twee maanden van de coronauitbraak veel vaker getest kunnen worden op het virus. Er waren in maart en april veel meer tests beschikbaar dan er werden gebruikt, 'duizenden' volgens Nieuwsuur. Betrokkenen zeggen dat vaker testen veel besmettingen en doden had kunnen schelen. Het kabinet herhaalde in de afgelopen maanden in debatten, briefings en interviews juist steeds dat er te weinig testcapaciteit was.
- Ruim 30 van de 55 door het RIVM goedgekeurde laboratoria die kunnen testen op corona lieten aan Nieuwsuur weten wat hun testcapaciteit was in deze maanden. Daaruit blijkt dat zij 30 tot 50% van hun capaciteit hebben gebruikt. Dit beeld wordt bevestigd door arts-microbioloog Edwin Boel die als teamleider van het Landelijk Coördinatieteam Diagnostische Keten de testcapaciteit in Nederland coördineert. Diverse laboratoria zeggen tegen Nieuwsuur niet te begrijpen waarom ze niet zijn ingezet. Peter Hoppener (zorgverlener Vivent) stelt dat dit 'geen wijsheid achteraf' is en dat de capaciteit van de laboratoria 'gewoon bekend' is. Hij noemt het een schande dat desondanks is besloten zorgpersoneel en patiënten in verpleeghuizen niet te testen. De gevolgen voor zorgorganisaties zijn groot: 'Meer testen had besmettingen in onze tehuizen kunnen voorkomen [...] En daarmee dus ook doden'.

Privacy en de corona-app

- Steeds meer bezwaren bij het al te veel laten wijken van de privacy in strijd tegen corona. Het kabinet wil het via een tijdelijke noodwet mogelijk maken dat het RIVM kan zien waar mobiele telefoons zijn geweest. Volgens het kabinet gaat het om geanonimiseerde data, maar deskundigen zijn kritisch. De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) vindt de deelname hieraan 'helemaal niet zo anoniem' en spreekt van 'zeer gevoelige informatie'. AP-voorzitter Aleid Wolfsen: 'We moeten voorkomen dat we nu een surveillancemaatschappij optuigen waar we na de coronacrisis mee zitten opgescheept'.
- Ook de Kamer is bezorgd. Het helpt niet dat juist dit weekend een datalek bij het RIVM aan het licht kwam. D66-Kamerlid Verhoeven: 'Het zou voor het eerst zijn in de geschiedenis van Nederland dat de overheid 24 uur per dag van iedereen met een mobieltje weet waar hij of zij is [...] Dat is al snel niet meer proportioneel ten opzichte van wat het kan opleveren.'

Luchtvaart

- Nog steeds verontwaardiging op de uitzonderingspositie in de luchtvaart wat betreft de 1,5 meterregels. Een meerderheid van de Kamer vindt dat het kabinet voor 15 juni duidelijk moet maken hoe vliegtuigpassagiers onderling voldoende afstand kunnen houden. Ook moet het kabinet het Outbreak Management Team (OMT) zo snel mogelijk om een advies over de verspreiding van het coronavirus in vliegtuigen vragen.

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> • Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19 • Patiënten, medewerkers en bezoekers van gesloten Nederlandse ziekenhuizen • Bedrijven getroffen door gevolgen van het virus of door maatregelen. • Besmette zorgmedewerkers • Nertsenhouders • Kermisexploitanten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders • Familie van Nederlanders in getroffen landen • Werknemers en klanten van getroffen bedrijven • Zorginstellingen en personeel • GGD's • Ouders van snotterende kinderen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Algemeen publiek • Politici.